

Informacja dla rolników o negatywnych konsekwencjach zakupu paliwa od oszusta

Na terytorium Polski zaobserwowano nasilenie zjawiska oszustw w obrocie paliwami. Do resortu finansów docierają niepokojące sygnały, że nabywcami paliwa od oszustów mogą być w coraz większym stopniu rolnicy, prawdopodobnie nieświadomi uczestnictwa w takim procederze. Należy wskazać, że „uczestnictwo” w oszustwie wiąże się z określonymi negatywnymi konsekwencjami również dla nabywców paliw, którymi mogą być rolnicy.

Ustalenia poczynione wskutek działań kontrolnych służb skarbowych prowadzą do wniosku, że nadużycia w obrocie paliwami przyjmują często formę zorganizowaną (tzw. transakcje karuzelowe). Przez karuzelę podatkową należy rozumieć sieć kilku, kilkunastu (rzadziej kilkudziesięciu) podmiotów, które tworzą pozory legalnych transakcji handlowych, a ich prawdziwym celem jest wyłudzenie z urzędu skarbowego zwrotu podatku VAT. W procederze tym istotnym elementem jest wykorzystanie tzw. słupów (podmiotów z reguły nieposiadających majątku, z założenia nierozliczających podatku). Osobami uczestniczącymi w łańcuchu transakcji mających na celu wyłudzenia podatku mogą być również podmioty (m.in. rolnicy), które nieświadomie uczestniczą w procederze wyłudzeń, kupując paliwo po bardzo niskiej cenie (tak atrakcyjna cena nie mogłaby być zastosowana, gdyby podmioty uczestniczące w łańcuchu transakcji prawidłowo rozliczały podatek). Najczęściej zaniżona cena pełni funkcję „wabika” mającego skłonić uczciwego klienta do nabycia określonego towaru od oszusta podatkowego.

Przedstawiając problem nadużyć w obrocie paliwami należy również podkreślić, że to konsument (w opisywanym przypadku rolnik) płaci podatek w cenie paliwa. W wyniku nadużyć podatek ten (uiszczony przez konsumenta w zapłacie) nie trafia do budżetu, lecz wzbogaca nieuczciwego sprzedawcę.

Do najbardziej istotnych konsekwencji uczestnictwa w takim procederze należą:

1. Zakwestionowanie u rolnika prawa do odliczenia podatku naliczonego w podatku VAT

W pierwszej kolejności należy wskazać, że organy podatkowe mogą zakwestionować prawo do odliczenia podatku naliczonego wynikającego z faktury dokumentującej zakup paliwa przez rolnika, w przypadku gdy rolnik dokonujący odliczenia podatku (tj. rolnik, który rozlicza podatek VAT) „wiedział lub powinien był wiedzieć”, że kupił paliwo od oszusta, który nie zapłaci podatku do urzędu skarbowego.

W związku z powyższym przed nabyciem paliwa rolnik powinien zasięgnąć dokładnych i sprawdzonych informacji na temat podmiotu, od którego zamierza nabyć paliwo, w celu upewnienia się co do jego wiarygodności. Ponadto rolnik powinien zwrócić uwagę, czy zakup paliwa odbywa się w warunkach typowych dla takich transakcji. Na fakt, że transakcja zakupu paliwa odbiega od typowych warunków mogą wskazywać następujące okoliczności:

- możliwość zapłaty za paliwo wyłącznie gotówką kierowcy lub przedstawicielowi dostawcy, najczęściej nieznanemu,
- wyjątkowo atrakcyjne warunki cenowe zakupu paliwa,
- nietypowe pozabiurowe okoliczności zawierania transakcji (parkingi, lokale ogólnodostępne, internet, SMS, telefon), niestandardowe zachowania osób dostarczających paliwo, np. brak zgody na wylegitymowanie się przez sprzedającego,

dowożące paliwo czy pobierające gotówkę,

- zakup paliwa bezpośrednio z cystern,
- brak możliwości identyfikacji osoby wystawiającej fakturę,
- brak wszystkich właściwych dokumentów sprzedaży (dokumentu wydania – tzw. Wz, świadectwa jakości, koncesji, niewystawienie faktury),
- zakup paliwa od podmiotu, dla którego taka sprzedaż nie stanowi podstawowego profilu działalności,
- brak możliwości bezpośredniego kontaktu z podmiotem sprzedającym paliwo (kontakt wyłącznie telefoniczny, dostawa paliwa przez inne podmioty, brak możliwości omówienia warunków współpracy w siedzibie podmiotu, brak możliwości zawarcia umowy w formie pisemnej, brak możliwości odbioru paliwa w miejscu prowadzenia działalności przez podmiot sprzedający paliwo),
- przywóz paliwa w pojazdach/zbiornikach nieprzeznaczonych do przewozu towarów niebezpiecznych.

2. Nałożenie na rolnika obowiązku zapłaty podatku VAT „za sprzedawcę” w drodze odpowiedzialności solidarnej

Kolejną negatywną konsekwencją zakupu paliwa od oszusta jest możliwość nałożenia na rolnika obowiązku zapłaty podatku VAT od zakupionego paliwa, w przypadku gdy podatek nie rozliczy nieuczciwy sprzedawca. Dotyczy to zarówno rolników rozliczających podatek VAT, jak również tzw. rolników ryczałtowych. W szczególności ryzyko zapłaty podatku za nieuczciwego sprzedawcę może pojawić się w przypadku gdy zakup paliwa odbywa się w nietypowych warunkach oraz gdy cena paliwa, którą oferuje sprzedawca jest znacząco niższa niż w przypadku innych sprzedawców.

Rolnicy mogą uwolnić się od ryzyka płacenia podatku za nieuczciwego sprzedawcę w przypadku gdy kupują paliwo u sprawdzanych sprzedawców, co ma miejsce m.in. w przypadku nabywania paliwa od podmiotów wpisanych do prowadzonego przez Ministra Finansów w formie elektronicznej wykazu podmiotów, które złożyły kaucję gwarancyjną. Wykaz ten jest udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Finansów na stronie www.mf.gov.pl w dziale Administracja podatkowa/Działalność/Kaucja gwarancyjna. Wejście do wykazu jest również możliwe ze strony www.finanse.mf.gov.pl w menu VAT/Kaucja gwarancyjna; link bezpośredni: <http://kaucja-gwarancyjna.mofnet.gov.pl/>.

3. Nałożenie na rolnika obowiązku zapłaty podatku akcyzowego „za sprzedawcę”

Kupując paliwo niewiadomego lub nielegalnego pochodzenia, gdy nie jest znane źródło pochodzenia paliwa i nie jest możliwe ustalenie sprzedawcy paliwa, rolnik może zostać zobowiązany do zapłacenia akcyzy, jeżeli nie zrobił tego sprzedawca. Ryzyko zapłaty akcyzy za dostawcę paliwa wystąpi np. w sytuacji, gdy rolnik odmówi ujawnienia sprzedawcy lub wskaże podmiot nieistniejący. Aktualnie obowiązująca stawka akcyzy dla olejów napędowych o kodzie CN 2710 19 41 oraz wyrobów powstałych ze zmieszania tych olejów z biokomponentami, spełniających wymagania jakościowe określone w odrębnych przepisach wynosi 1171,00 zł/1000 l. W przypadku gdy olej napędowy nie spełnia wymogów jakościowych należy zastosować stawkę akcyzy wynoszącą 1797,00 zł/1000 l.

4. Nałożenie na rolnika obowiązku zapłaty opłaty paliwowej „za sprzedawcę”

Jeżeli rolnik zostanie zobowiązany do zapłacenia akcyzy w związku z zakupem paliw z niewiadomego lub nielegalnego źródła, to konsekwencją tego będzie konieczność opłacenia przez rolnika również opłaty paliwowej. Obowiązująca w 2015 r. stawka opłaty paliwowej dla olejów napędowych wynosi 288,05 zł/1000 l.

5. Możliwość zakwestionowania u rolnika zwrotu akcyzy, o który ubiegają się rolnicy w urzędzie gminy

Rolnicy mogą uzyskać zwrot podatku akcyzowego zapłaconego przy zakupie oleju napędowego używanego do produkcji rolnej. Limit zwrotu podatku akcyzowego w 2015 r. wynosi 81,70 zł za każdy 1 ha użytków rolnych. W tym celu rolnik występuje (w zależności od miejsca położenia gruntów) do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, dołączając do wniosku faktury dokumentujące zakup oleju napędowego.

Podstawą do zwrotu podatku akcyzowego mogą być wyłącznie faktury, które stanowią rzeczywisty dowód zakupu oleju napędowego przez rolnika (tj. dokumentują transakcje, które rzeczywiście miały miejsce, wystawił je podmiot dokonujący legalnego obrotu paliwami, nie zaś np. podmiot nieistniejący, a przedmiotem dostawy był olej napędowy).

W przypadku gdy faktury przedstawione przez rolnika nie będą dokumentować rzeczywistego zakupu oleju napędowego (będą to tzw. puste faktury), zwrot podatku akcyzowego może zostać zakwestionowany.

W sytuacji natomiast gdyby okazało się w terminie późniejszym, że rolnik pobrał nienależnie zwrot podatku akcyzowego będzie on zobowiązany do jego zwrotu wraz ze stosownymi odsetkami.

6. Odpowiedzialność karno-skarbowa

Nabycie paliwa od oszusta na podstawie faktur, które są niezgodne z rzeczywistością oraz posługiwanie się przez podatnika takimi fakturami przed organami podatkowymi w ramach dokonywania rozliczenia podatku (przykładowo VAT czy akcyzowego) może prowadzić do odpowiedzialności za przestępstwo lub wykroczenie skarbowe na podstawie ustawy Kodeks karny skarbowy, za co grozi kara grzywny (od 175 zł do 16,8 mln zł), kara pozbawienia wolności do 5 lat albo obie te kary łącznie.

Podobne konsekwencje poniesie podatnik, który przez podanie danych niezgodnych ze stanem rzeczywistym lub zatajenie rzeczywistego stanu rzeczy wprowadza w błąd właściwy organ narażając na nienależny zwrot podatkowej należności publicznoprawnej, w szczególności podatku naliczonego w rozumieniu przepisów o podatku od towarów i usług, podatku akcyzowym, zwrot nadpłaty lub jej zaliczenie na poczet zaległości podatkowej lub bieżących albo przyszłych zobowiązań podatkowych.

Posługiwanie się nierzetelnymi fakturami może stanowić ponadto czyn zabroniony podlegający karze grzywny od 175 zł do 16,8 mln zł.

Z kolei nabycie oleju opałowego, bez względu na to czy dokonane w sposób legalny, czy też nie, i jego następne użycie jako napędowego, zagrożone jest karą grzywny (od 175 zł do 16,8 mln zł), karą pozbawienia wolności do 2 lat albo obu tym karom łącznie.

Podsumowując, potencjalne zagrożenia dla rolnika z tytułu zakupu „nielegalnego” paliwa zdecydowanie przewyższają korzyści, jakie mogą oni uzyskać z tytułu „atrakcyjnej” ceny jego zakupu. Powyższe ilustruje następujący przykład:

Rolnik zakupił 1000 litrów „nielegalnego” oleju napędowego niespełniającego wymagań jakościowych po cenie brutto 4,50 zł/l (o 50 gr/l niższej niż w przypadku „legalnego” zakupu).

Z tego tytułu rolnik uzyskuje zysk w wysokości 500 zł.

Jednocześnie jednak rolnik może ponieść straty w wysokości 3877 zł.

Na kwotę tych strat składać się będą:

1) należności na rzecz Skarbu Państwa, których może dochodzić naczelnik urzędu celnego:

- 1797 zł - podatek akcyzowy,
- 288 zł - opłata paliwowa,

2) kwoty zakwestionowanych odliczeń czy zwrotu podatku, przysługujących rolnikowi przy „legalnym” nabyciu:

- 950 zł (zwrot podatku akcyzowego),
- 842 zł (odliczenie podatku VAT).

RYZYKO „biznesu” = 500 zł – 3877 zł = **- 3377 zł**

Kwota straty może być znacznie wyższa w przypadku m.in. gdy dojdzie do nałożenia na rolnika obowiązku zapłaty podatku „za sprzedawcę” w drodze odpowiedzialności solidarnej czy też do nałożenia na rolnika kary w drodze odpowiedzialności karnoskarbowej.

Ponadto wskazania wymaga, że paliwo pochodzące z niewiadomego źródła często nie spełnia norm jakościowych, jednym bowiem z typowych procederów uprawianych przez osoby dopuszczające się oszustw w obrocie paliwami jest odbarwienie oleju opałowego przy pomocy kwasu siarkowego i sprzedawanie go jako oleju napędowego. W momencie zakupu rolnik nie jest w stanie odróżnić nabytego odbarwionego oleju opałowego od oleju napędowego. Inną metodą jest dodawanie do oleju opałowego odpadów chemicznych lub tanich rozpuszczalników i sprzedaży go jako oleju napędowego. Używanie takiego paliwa może prowadzić do awarii silników maszyn rolniczych, a w konsekwencji skutkować koniecznością przeprowadzenia kosztownych napraw tych urządzeń.

Mając na uwadze powyższe, nabywając paliwo w dobie nasilenia zjawiska oszustw w sektorze paliwowym, rolnicy mogą ustrzec się uczestnictwa w takim procederze w następujący sposób:

- bardzo uważnie dobierać kontrahentów, od których zakupią paliwo,
- dokonywać zakupu w firmach o niebudzącej wątpliwości renomie,
- zawierać transakcje - umowy grupowo, z wyznaczeniem lidera fachowca paliwowo-finansowego, celem zmniejszenia kosztów biurokracji oraz zapewnienia możliwości negocjacji dużego upustu,
- zawierać transakcje w biurze (najlepiej firmy sprzedającej z udziałem jej właściciela lub szefa) w godzinach pracy biura,
- unikać zakupu paliwa w przypadku gdy okoliczności, w jakich odbywa się sprzedaż są

nietypowe i budzą wątpliwości,

- zawierać transakcje bezgotówkowe,
- w przypadku płatności w formie gotówkowej należy upewnić się, że osoba przyjmująca należność jest wskazana z imienia i nazwiska na dowodzie KP oraz jest upoważniona przez sprzedawcę do odbioru gotówki,
- w przypadku dokonywania transakcji z udziałem pośrednika żądać dowodów, że osoba podająca się za pośrednika może występować w imieniu sprzedawcy (umowa pośrednictwa, telefon do sprzedawcy),
- żądać oryginalnych dokumentów (KRS, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej, REGON, NIP, koncesja), z których należy pewne dane wynotować – celem sprawdzenia – nr dokumentu, data wydania, organ wystawiający dokument, data ważności od... do... – nawet zażądać kserokopii tych dokumentów),
- przy każdej dostawie żądać oprócz faktury obowiązkowo świadectwa jakości paliwa, które również należy poddać sprawdzeniu (telefon do wystawcy),
- sprawdzać czy sprzedawcy paliwa są zarejestrowanymi czynnymi podatnikami VAT, Sprawdzenie statusu podmiotu w VAT jest dostępne pod linkiem <https://pfr.mf.gov.pl/?link=vat>
- sprawdzać czy sprzedawcy paliwa są wymienieni w prowadzonym przez Ministra Finansów w formie elektronicznej wykazie podmiotów, które złożyły kaucję gwarancyjną,
- sprawdzać czy sprzedawcy paliwa są w bazie przedsiębiorstw posiadających koncesje w zakresie obrotu paliwami.

Baza przedsiębiorstw posiadających koncesje znajduje się na stronie internetowej Urzędu Regulacji Energetyki pod linkiem:

<http://bip.ure.gov.pl/bip/import/35,Baza-przedsiębiorstw-posiadajacych-koncesje.html>

- przy zakupie znaczących ilości paliwa pobrać próbki w obecności dostawcy przed zlaniem, które należy dobrze zabezpieczyć i zachować do ewentualnych sporów (pobór próbek powinien być w miarę fachowy i do właściwych naczyń). Pobrane próbki pozwolą na ocenę czy sprzedawane paliwo spełnia normy jakościowe (czy jego zakup jest „bezpieczny” dla rolnika).

Reasumując, narastający problem oszustw w obrocie paliwami jest niezwykle szkodliwy nie tylko dla budżetu państwa, ale również dla znaczących jego konsumentów, w tym rolników, którzy nieświadomie uczestnicząc w procederze nadużyć, mogą narazić się na wymienione powyżej negatywne konsekwencje.